

RESSENYES

Cap a una història de la historiografia catalana contemporània?

Enric Pujol

HISTORIADOR

Pere FULLANA, Isabel PEÑARRUBIA i Antoni QUINTANA, *Els historiadors i l'esdevenir polític d'un segle a Mallorca (1839-1939)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat (Biblioteca Serra d'Or, 172), 1996, 200 pàg.

Francesc VILANOVA i VILA-ABADAL, *Ramon d'Abadal: entre la història i la política (1888-1970)*, Lleida, Pagès editors, 1996, 668 pàg.

Josep M. MUÑOZ i LLORET, *Jaume Vicens i Vives (1910-1960). Una biografia intel·lectual*, Barcelona, Edicions 62, 1997, 424 pàg.

La publicació, en els darrers temps, d'un seguit de llibres que tracten diferents aspectes de la història de la historiografia catalana més recent, permet albirar una certa esperança sobre una futura consolidació d'aquesta especialitat, fins ara abordada molt rarament. D'entre els títols apareguts n'hem escollit tres que constitueixen, sens dubte, punts de referència obligats.

El de J. M. Muñoz ha gaudit d'un notabilíssim ressò mediàtic que ha estat, en bona part, motivat pel prestigi que té el personatge biografat, encara que també hi ha tingut la seva importància l'estil amè i marcadament interpretatiu emprat per l'autor. Es tracta d'un estudi minuciós sobre Vicens Vives (és el més llarg i profund que s'ha realitzat fins ara) que ha desvetllat aspectes

«fosc» de la trajectòria d'aquest historiador, com ara els seus escrits a *Destino* a favor del nazisme durant la guerra europea o bé la importància de la influència d'Arnold Toynbee en la proposta historiogràfica vicensiana (ja apuntada per Miquel Ballori). Així mateix, J. M. Muñoz ha insistit molt en l'estreta vinculació existent entre la producció historiogràfica de Vicens i la seva voluntat política de formar una nova burgesia catalana que havia d'agafar el comandament d'un procés renovador de l'Estat espanyol franquista, cosa que ha contribuït a tombar (potser definitivament?) la suposada «desideologització» de la seva proposta historiogràfica innovadora, que ell havia fet servir com a bandera metodològica. El retrat que en resulta és força precís (a criteri dels qui el van conèixer), cosa que diu molt de la seva vàlua com a biografia interpretativa del personatge; però des d'un pla rigorosament historiogràfic els resultats no són tan bons. Malgrat els punts de novetat ja apuntats, el treball de J. M. Muñoz aporta molt pocs materials nous a l'estudi de Vicens. Bàsicament utilitza l'*Epistolari de Jaume Vicens Vives* compilat per Josep Clarà, Pere Cornellà, Francesc Marina i Antoni Simon (Centre d'Estudis Històrics i Socials de Girona, Girona, 1994) i només marginalment ha fet ús de documents personals de l'arxiu personal de Vicens o d'altres personalitats que el tractaren. Malgrat el to desmitificador del treball, tampoc no es fa una crítica a fons del «mite Vicens», cosa que possibilita que, de fet, es doni per vàlida la impugnació vicensiana de tota la historiografia anterior en bloc, que ell acusava de «neoromàntica». Tot això fa que el «tema» Vicens sigui, ara com ara, més obert que mai.

A diferència del llibre de J. M. Muñoz, el de Francesc Vilanova sobre Ramon d'Abadal no se centra en una figura tan coneguda per un públic ampli ni tan reconeguda pels historiadors professionals mateixos. D'ací que el to de l'obra hagi d'ésser forçosament reivindicatiu. I ben segur que aquesta reivindicació de la vàlua de Ramon d'Abadal com un dels historiadors més importants del segle és la principal virtut d'aquest estudi. Com en el cas del llibre de Muñoz, ací també es vol mostrar el lligam d'activitat política i producció historiogràfica del personatge estudiat (encara que l'atenció preferent se l'emporta el primer aspecte), però difereix bastant d'aquell en el resultat formal. El llibre de Vilanova té, per bé o per mal, totes les característiques d'un treball acadèmic. Si d'una banda això en dificulta la lectura per al públic no especialitzat, de l'altra és un avantatge per a l'historiador, ja que l'autor no estalvia la repro-

ducció de molt material inèdit o difícil de localitzar. El valor documental de l'obra és indiscutible i també ho és la vàlua de l'explicació (i contextualització històrica) de la trajectòria vital i política del personatge, però en aquest cas el que sembla més discutible és el judici que fa de la seva producció historiogràfica. Ens perfila un d'Abadal excessivament pròxim a Vicens Vives, fins i tot quan afirma que «*basculava entre l'atracció de la ruptura d'un Jaume Vicens Vives i la recuperació, per via semiclandestina, d'un Ferran Soldevila*» (pàg. 401). Sobretot si tenim en compte el testimoni del mateix d'Abadal, que en una entrevista concedida a Baltasar Porcel (l'any 1967 a *Serra d'Or*) feia aquest judici quan li va preguntar quins eren, segons ell, els historiadors més importants: «*Per la història en sentit general, Soldevila: cada vegada que el torno a llegir em quedo més admirat [...]. És el qui ha renovat la història de Catalunya. Pel mestratge, Vicens i Vives, que féu sorgir una historiografia econòmica creant una escola que va molt endavant, potser una mica desordenadament i per a mi parcial i equivocada*». En el llibre de Vilanova, la relació amb Soldevila —molt important, com es pot desprendre de les paraules citades— no és ni tan sols esbossada, per més que les referències al contacte constant i al treball comú entre els dos historiadors hi sovintegin. Més sorprenent encara és que, a les conclusions de l'obra, Vilanova renunciï explícitament a situar la producció d'Abadal en els corrents historiogràfics del seu temps.

A l'altre pol d'una renúncia com la de Vilanova hi ha el llibre col·lectiu *Els historiadors i l'esdevenir polític d'un segle a Mallorca (1839-1939)*, que ofereix una panoràmica general (sintètica i rigorosa) dels diferents corrents i de les principals figures de la producció historiogràfica mallorquina durant tot un segle, cosa que li confereix un caràcter d'obra pionera en la matèria, no tan sols en relació amb el marc territorial que estudia, sinó també en relació amb el conjunt de les terres catalanes. A part del meritori treball realitzat per Ramon Grau en diferents obres generals i col·lectives (on sovint ha comptat amb la col·laboració de Marina López), són pràcticament inexistentes les visions sintètiques que analitzin grans períodes de la nostra producció historiogràfica i que vagin més enllà d'un estricte recull de noms d'historiadors. Les conclusions a què arriben els autors del llibre que ens ocupa tenen una dimensió que ultrapassa l'estricta marc del seu estudi. Remarquen explícitament que la recerca històrica va lligada progressivament a la reivindicació nacional i a un major rigor metodològic; així mateix, afirmen la necessitat de conèixer la

tradició historiogràfica pròpia («*com podríem criticar i superar els que ens han precedit sense haver-los llegit?*»), pregunten) i ratifiquen la convicció que la intensa relació existent entre el Principat i les Illes és un factor de desvetllament i de mutu enriquiment cultural. El llibre consta de tres parts, que segueixen l'ordre cronològic del període que s'han proposat analitzar. En la primera, Pere Fullana s'ocupa dels anys 1840-1890, en la segona Isabel Peñarrubia ho fa del període 1890-1920 i, finalment, Antoni Quintana, del comprès entre 1920 i 1939.

Els tres treballs ressenyats són un bon inici, però encara falta molt camí per poder parlar, amb propietat, de la consolidació dels estudis sobre la història de la nostra historiografia. No calen tan sols més treballs monogràfics sobre els principals historiadors o les institucions erudites, sinó que es necessiten també noves síntesis de la producció realitzada en llargs períodes històrics i, sobretot, treballs de sistematització que siguin fruit d'una feina col·lectiva i ben organitzada.